Het contact met de Christelijke Gereformeerden (5, slot)

Het laatste artikel uit een artikelenserie (uit 1951) over het contact met de Christelijke Gereformeerden.

Een tweede punt, waarop mijns inziens een confessioneel verschil bestaat tussen de Christelijke Gereformeerden en ons, is het stuk van de kerk. Ook dit verschil ligt niet in het hebben van verschillende belijdenisgeschriften. De Christelijke Gereformeerden belijden evenals wij de 12 artikelen en de andere twee confessies uit de eerste eeuwen van de christelijke kerk. Zij belijden evenals wij de drie formulieren van enigheid. Maar al deze formulieren mogen geen archiefstukken zijn. Ze moeten daadwerkelijk als belijdenis worden bewaard en gehandhaafd.

Door de grote genade van de Heere zijn we weer teruggebracht tot de belijdenis aangaande de kerk, zoals onze vaderen daarvan spraken in de Nederlandse Geloofsbelijdenis, daarmee handhavende en bewarende hetgeen reeds beleden was in de 12 artikelen: Ik geloof een heilige algemene christelijke kerk. Dit goud van de reformatie is in het verleden wel verdonkerd geworden, maar het heeft weer een nieuwe glans gekregen. We mochten weer gaan onderkennen de concrete kerk van Christus, die vergaderd wordt door de prediking van het Evangelie. We mochten weer opnieuw leren hanteren de onderscheiding der belijdenis van de ware en valse kerk. We mochten weer komen tot de waarachtige toetsing aan de door de belijdenis opgesomde kenmerken van de ware kerk: de reine prediking van het Evangelie, de reine bediening van de sacramenten, de oefening van de kerkelijke tucht.

En nu zien we juist bij de Christelijke Gereformeerden dat zij deze belijdenis aangaande de kerk niet bewaren. Zij hebben in hun voorgeslacht van 1892 bezwaar gemaakt tegen de Dolerenden, dat deze niet ronduit de Nederlandse Hervormde Kerk valse kerk durfden noemen, dat deze heel sterk onderscheiden tussen de organisatie, die in 1816 was ingevoerd, én de kerk die onder deze organisatie was gebracht, dat dezen de benaming ‘vals’ wel wilden toepassen op die organisatie, maar niet op het concrete Hervormde instituut zoals dat reilde en

zeilde.

Over het ‘kerkbegrip’ van de Doleantie is toen, en ook later nog, heel wat te doen geweest. In de Afscheiding was de concrete taal van de belijdenis helder nagesproken: de Hervormde Kerk is valse kerk, en het is het ambt van de gelovigen om zich van de valse kerk af te scheiden. In de Doleantie werd meer gesproken vanuit een kerktheorie, die niet het oordeel van de Schrift velde over het concrete Hervormde instituut, maar die onderscheidde tussen kerk en organisatie. Maar in de praktijk is het toch zo geworden dat er ook in de Doleantie afscheiding gekomen is van het concrete Hervormde instituut. En er zijn ook wel leidende figuren uit de Doleantiebeweging geweest, die de benaming van de belijdenis ‘valse kerk’ op het Hervormde instituut toepasten. Ik denk bijvoorbeeld aan Fabius[1], die in zijn ’Kerkelijk leven’ verwijst naar de belijdenis, wanneer hij spreekt over de Hervormde kerk. Fabius acht, dat de Hervormde kerk geen kerk is.

En wanneer wij nu vandaag aan de dag lezen wat door de Christelijke Gereformeerden te berde wordt gebracht over de kerk, dan moeten we constateren dat zij deze belijdenis der vaderen hebben losgelaten en dat zij *hun* 1892 overboord hebben gegooid. Want zij durven niet meer hanteren de onderscheiding van ware en valse kerk. Zij achten het grote hoogmoed wanneer door ons thans deze onderscheiding weer wordt gebruikt en concreet wordt toegepast. En in hun praktijk wijken zij ook wel heel sterk van deze belijdenis af. Hier in Apeldoorn bestaat een zgn. convent van orthodoxe predikanten, waarin Hervormde, synodalistische en Christelijke Gereformeerde predikanten zitting hebben. En op de tweede feestdagen worden zgn. conventsdiensten gehouden, waarbij men van kansel ruilt. In een gebouw van de Hervormde gemeente treden bijv. een synodalistische en een Christelijke Gereformeerde predikant op, en in het gebouw van de Christelijke Gereformeerde kerk treden een synodalistische en een Hervormd predikant op. In hoeverre de verschillende kerkenraden daar achter staan weet ik niet. Maar zij moeten toch op zekere hoogte daaraan hun goedkeuring hechten, want een predikant kan toch maar niet op zijn eigen houtje een kerkdienst beleggen. En toen onlangs hier een tweede Christelijke Gereformeerd predikant in het ambt werd bevestigd, werden daarbij uitgenodigd de predikanten van het convent, zoals bleek uit de pers, waarin stond dat die predikanten allen door ambtsbezigheden verhinderd waren geweest de dienst bij te wonen.

Men moet lezen hoe Fabius daartegen toornt, tegen het bijwonen van dergelijke diensten.

Ook hier speelt het subjectivisme de Christelijke Gereformeerden parten: waar maar ‘vrome’ mensen zijn, daar is de kerk. Maar de belijdenis der vaderen is vergeten.

En met al hun strijd tegen 1892 en 1905, waarin overeenkomsten liggen met de strijd, die wij in de achter ons liggende jaren gevoerd hebben, staan de Christelijke Gereformeerden veel en veel dichter bij de synodalisten dan bij ons.

Inzake doop en verbond heerst bij hen het subjectivisme en daarmee komen zij geheel in de lijn van de theorie die in 1942 en volgende jaren tot kerkleer is verheven. En inzake de kerk huldigen zij praktisch de ‘leer’ van de pluriformiteit.

Een ongedacht succes voor ‘Kuyper’.

---

[1] Prof. mr. D.P.D. Fabius (1851-1931), hoogleraar Staatsrecht, Wijsbegeerte en Canoniek Recht aan de Vrije Universiteit.

Het contact met de Christelijke Gereformeerden (4)

We vervolgen hieronder de artikelenserie (uit 1951) over het contact met de Christelijke Gereformeerden.

Nu schijnen de Dordtse Leerregels te weerspreken wat staat in de Nederlandse Geloofsbelijdenis art. 24. We zagen dat dit artikel zei: Het geloof wederbaart de mens. Maar in de Dordtse Leerregels (III/IV, 12 -en daar hebben de Christelijke Gereformeerde deputaten dan ook naar verwezen-) lezen we: “Dit is de

wedergeboorte, de vernieuwing, nieuwe schepping, opwekking uit de dood en levendmaking, waarover in de Schrift zo indrukwekkend gesproken wordt. (…) Daardoor worden allen bij wie God op deze bewonderenswaardige wijze in het hart werkt, volstrekt zeker en met kracht wedergeboren en gaan zij metterdaad geloven."

Daar wordt het dus, zouden we zeggen, zo gesteld, dat de wedergeboorte aan het geloof voorafgaat. We moeten echter goed verstaan in welk verband de Dordtse Leerregels spreken. De Dordtse Leerregels wijzen af de dwalingen van de Remonstranten. Ook deze dwaling: "De door de zonde ontaarde, nog niet bekeerde mens kan de algemene genade – daaronder verstaan zij het licht der natuur – of de gaven die na de zondeval nog in hem overgebleven zijn, zo goed gebruiken, dat hij daardoor langzamerhand en stap voor stap een grotere genade kan verwerven, namelijk de evangelische of reddende genade en uiteindelijk de redding zelf" (Verwerping van dwalingen III/IV, 5). En deze dwaling: "Wanneer de mens zich metterdaad bekeert, kunnen door God geen nieuwe kwaliteiten, krachten of gaven aan de wil geschonken worden. Het geloof – waarmee onze bekering begint en waaraan wij de naam gelovigen danken – is dan ook niet een kwaliteit of gave die God schenkt, maar alleen een daad van de mens" (Verwerping… III/IV, 6).

De Remonstranten zeggen dat de natuurlijke mens, op basis en uit kracht van zijn natuurlijke gaven, kan komen tot het zaligmakend geloof, waardoor Christus omhelsd wordt, dat 't leven van het geloof en van de gehoorzaamheid slechts een hogere trap is van het leven in 'burgerlijk goed doen'.

Dáártegenover plaatsen nu onze vaderen van Dordt de belijdenis, dat we hier te doen hebben met een **nieuwe schepping**, een herschepping, een opwekking uit de doden, in haar kracht niet minder of geringer dan de schepping. Dat ziet dus op het geheel van de omzetting van de natuurlijke mens in een geestelijke mens, 't totaal van de verlossingsarbeid die de Heere aan de mens wil verrichten in genade. En dan is het krachtens dat vernieuwend ingrijpen van God dat de mens geloof, en zich bekeert.

Maar daarmee ontkennen de Dordtse vaderen geenszins dat de prediking van het Evangelie het van God verordende middel is waardoor de vernieuwing gewerkt wordt. Reeds werd in I,3 beleden dat de Heere in Zijn goedheid verkondigers van de blijde boodschap zendt, en dat door hun dienst de mensen geroepen worden

tot bekering en tot het geloof in Christus. Reeds werd in II,5 beleden dat ’t Evangelie moet verkondigd en voorgesteld worden met **bevel** van bekering en geloof. En in het derde en vierde hoofdstuk lezen we: “De almachtige werking van God waardoor Hij ons natuurlijk leven voortbrengt en in stand houdt, sluit het gebruik van middelen niet uit, maar vereist die juist1. Daarmee heeft God immers naar zijn oneindige wijsheid en goedheid zijn kracht willen uitoefenen. Zo is het ook met de bovennatuurlijke werking van God waardoor Hij ons opnieuw geboren doet worden: deze sluit niet uit en neemt evenmin weg het gebruik van het evangelie, dat de wijze God tot zaad van de wedergeboorte en voedsel voor de ziel bestemd heeft2. De apostelen en de leraars die hen hebben nagevolgd, hebben het volk over deze genade van God eerbiedig onderwezen om God te eren en alle menselijke hoogmoed neer te drukken. Intussen hebben zij toch niet nagelaten, de mensen met het heilig onderwijs van het evangelie te houden onder de bediening van het Woord, van de sacramenten en van de kerkelijke tucht.

Daarom moeten ook nu zij die in de gemeente onderwijzen of onderwezen worden, het beslist niet wagen God te verzoeken, door te scheiden wat Hij naar zijn welbehagen voor altijd heeft willen samenvoegen. Want door al dat onderwijs wordt de genade geschonken en hoe meer wij ons inzetten bij het volbrengen van onze roeping, des te heerlijker openbaart zich het heilzaam werk van God in ons en zo gaat zijn werk des te voorspoediger voort” (III/IV, 17).

Wanneer het Evangelie uitgaat en wanneer gehoord wordt de oproep om dat Evangelie gelovig aan te nemen, dan spreekt daarin de Heere. Dan is dat niet op Remonstrantse trant een aanrading tot de natuurlijke mens. En het is ook niet een aanrading, waarbij dan gezegd wordt: u kunt het zelf niet, maar God moet het u geven. Maar dan wordt het zwaard van de Geest gehanteerd.

De Remonstranten zeggen: Het is een aanrading, en u hebt de krachten om die aanrading op te volgen.

De Christelijke Gereformeerden zeggen: Het is een aanrading, en u hebt de kracht niet om die aanrading op te volgen.

Maar onze Dordtse vaderen zeiden: Dit is het van God verordineerde middel waardoor de Heere het welbehagen van Zijn hand gelukkig voortgang wil doen vinden, alzó werkende het geloof en de bekering.

En wat nu art. 24 van de Geloofsbelijdenis betreft, waar gezegd wordt dat het

geloof ons wederbaart – dit moet zo verstaan worden, dat alle weldaden en schatten van het heil liggen in de Heere Jezus Christus, onze enige Zaligmaker en Verlosser. En al die schatten en weldaden, ook de vernieuwing van ons leven, waardoor wij wandelen in de nieuwheid van het leven, eigenen wij ons toe door het geloof. Het geloof is de band aan Christus (HC Zondag 7) en als het ware door dat kanaal komen alle weldaden tot ons.

En daarom is er eerst het geloof dat Christus omhelst, en voorts zijn er door dat geloof alle weldaden die Christus voor Zijn volk verworven heeft.

Het contact met de Christelijke Gereformeerden (3)

Hieronder het derde deel van een artikelenserie (uit 1951) over het contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

De Christelijke Gereformeerden hebben, met hun afwijzing van 1905, m.i. geenszins uitgeworpen de gedachtensfeer waarin de leer van de veronderstelde wedergeboorte zich beweegt. Kuyper zei: De prediking richt zich alleen maar tot de wedergeborenen. Zij alleen hebben een geestelijk oor om te horen.

Veenhof schrijf in “Predik het Woord”: Inderdaad wordt Kuypers beschouwing van de vergadering van de gelovigen, zoals die zondag aan zondag samenkomt om Gods Woord te horen én zijn beschouwing omtrent de plaats en de functie van de in die vergadering te houden prediking, beslissend beheerst door zijn kijk op de wedergeboorte en de doop.

De onder gereformeerden algemeen gangbare opvatting, dat de prediking zich richt tot “de gemeente van Christus”, tot het “volk Gods”, tot “de vergadering van de gelovigen”, krijgt daardoor bij hem een eigen stempel, een eigen nuance en leidt als vanzelf tot geheel eigensoortige consequenties (blz. 29).

Veenhof geeft dan vervolgens een uiteenzetting van Kuypers denkbeelden omtrent wedergeboorte en doop, omdat voorts te laten zien hoe deze denkbeelden worden toegepast op de predking.

Volgens Kuyper geschiedt de prediking in de gemeente in de veronderstelling dat die prediking gehoord kan worden, en tot dat horen zijn alleen de "levenden" (d.w.z. de wedergeborenen) in staat (blz. 277). Die levendmaking, die wedergeboorte is volgens Kuyper een onmiddellijk werk van de Heilige Geest, wij zijn daarin geheel en al lijdelijk (279). Hij gevoelt zelf wel, dat hij hier op een gevaarlijk pad komt. De prediking van het Evangelie wordt vaak afgewezen met een antwoord als dit: "Mijn lieve leraar, het helpt alles niet of ge mij dat al zegt. Als God mij begenadigen wil, zal Hij het doen zonder mij. Zelf kan ik er niets aan af of toe doen. Mij voegt alleen lijdelijk wachten tot de Heere komt. Of Hij komen zal, weet ik niet. Dat kan ik eerst zeggen, als Hij gekomen is."

Tegen dat lijdelijkheidssysteem is volgens Kuyper niets in te brengen. "Wat die lijdelijke lieden zeggen is niets dan uitwerking van onze belijdenis. Als er leven is, ja, dan kunt ge verder en verder komen; maar als er nog niets is dan de dood, welnu, wat wilt ge ten leven dan met uw prediking uitwerken?" (280).

Veenhof merk hierover op (blz. 283): Het is wel heel kras, wanneer Kuyper beweert, dat deze lijdelijkheid niet anders is dan de uitwerking van de gereformeerde belijdenis, ja, er zelfs rechtstreeks uit voortvloeit. Dit moet beslist weersproken worden! Niet de gereformeerde belijdenis, maar de karikatuurvoorstelling ervan roept de lijdelijkheid tevoorschijn, die God in feite tot oorzaak aller zonde maakt.

En dan zegt Veenhof dat Kuyper als remedie tegen de lijdelijkheid aanprijst de leer van de veronderstelde wedergeboorte. De gemeenteleden moeten niet gaan zitten wachten of ze nog eens wedergeboren mochten worden, maar ze moeten uitgaan van de veronderstelling dat ze wedergeboren zijn. En zó kan de prediker dan ook oproepen tot bekering, tot een wandel in gehoorzaamheid.

Nu wijzen de Christelijke Gereformeerden heel sterk af de leer van de veronderstelde wedergeboorte, en daarmee keren ze zich tegen Kuyper. Maar het gedachteklimaat, waarin die opvatting van Kuyper zich beweegt, is hun geenszins vreemd. Kuypers "remedie" tegen de lijdelijkheid verwerpen zij, maar Kuypers probleemstelling wordt door hen aanvaard. Volgens Kuyper immers gaat de

wedergeboorte vooraf aan het geloof, en het is dwaasheid om iemand op te roepen tot geloof tenzij hij wedergeboren zou zijn. En waar Kuyper toch niet ontkomen kan aan de eis voor de prediking om tot het geloof op te roepen, vindt hij een uitweg in de veronderstelde wedergeboorte. De Christelijke Gereformeerde stellen eveneens de wedegeboorte vóór het geloof. En dat heeft voor de prediking deze consequentie, dat de eis van het geloof op zijn minst verzwakt wordt. Wordt die eis gesteld, dan wordt hij direct weer teruggenomen door het zeggen: Maar u kunt niet geloven tenzij u wedergeboren bent. Dan is de eis geen eis meer.

En vergeten wordt dat ’t Evangelie een kracht Gods is tot zaligheid (Rom. 1:16). Vergeten wordt dat Ezechiël moet profeteren over en tot de dorre doodsbeenderen: Gij dorre beenderen! hoort het Woord van de HEERE (Ez. 37:4). Vergeten wordt wat de Catechismus zegt, dat de Heilige Geest door het Evangelie het geloof werkt (Zondag 7) en dat het geloof komt van de Heilige Geest de het in onze harten werkt door de verkondiging van het heilig Evangelie (Zondag 25), welk belijden zuiver naar de Schrift is, want Rom. 10:17 zegt: Zo is dan het geloof uit het gehoor, en het gehoor door het Woord van God.

Het behaagt de Heere door middel van de Evangelieprediking, door middel van de bediening van de verzoening te brengen tot het geloof en tot de zaligheid. En die prediking mag niet wezen een dogmatisch systeem, maar moet wezen de levende verkondiging van het Woord.

Het contact met de Christelijke Gereformeerden (2)

Hieronder het tweede deel van een artikelenserie (uit 1951) over het contact met de Christelijke Gereformeerde Kerken.

Door de Christelijke Gereformeerde deputaten is aan onze deputaten gevraagd:

Hoe denkt u over 1892? En in die vraag wordt dan alleen gedacht aan het laatste van de in 1892 tegen de voorgenomen vereniging ingebrachte bezwaren: het punt van de veronderstelde wedergeboorte (zie voorgaande artikel, MV). Dát punt speelt dus vandaag de hoofdrol, terwijl er in 1892 meer punten aan de orde waren.

Onze deputaten hebben hierop geantwoord, dat een verschillende beschouwing over een feit in het verleden (in casu: 1892) geen struikelblok mag zijn op de weg der vereniging. En voorts hebben zij erop gewezen, dat er in 1892 niet gebonden werd aan de leer der veronderstelde wedergeboorte, al waren er inderdaad voorgangers die haar voordroegen. Het was mogelijk om binnen de kerk die leer te bestrijden, zoals ook is gebeurd. Het zal altijd wel zo blijven dat we binnen de kerk bepaalde voorstellingen, die daar aanwezig zijn, moeten tegengaan.

Het komt mij voor, dat onze deputaten gelijk hebben dat het niet nodig is, om precies eender over een bepaalde kerkhistorisch feit uit het verleden te denken, ten einde te komen tot vereniging.

En ik denk, dat de Chr. Geref. deputaten er precies ook zo over zouden denken, wanneer beide partijen vandaag praktisch dezelfde leer waren toegedaan. Maar er is vandaag ten aanzien van verschillende punten een grote afstand, en dat zijn niet maar ondergeschikte punten in de **uitwerking** van de leer, maar ze raken het meest fundamentele.

Heel het bezwaar van de Chr. Gereformeerden met betrekking tot 1892 hangt m.i. samen -om niet te zeggen: komt voort uit- hun bezwaar ten aanzien van de prediking in de Gereformeerde kerken. En datzelfde geldt met betrekking tot hun bezwaar t.a.v. 1905. In 1946 heeft de synode van Groningen uitgesproken, dat wij de uitspraak van 1905 niet meer voor onze rekening nemen. Volgens de Chr. Geref. is dat veel te zwak gezegd. Zij zagen graag dat de uitspraak werd teruggenomen. Door onze deputaten is daarop geantwoord dat wat geen bindende belijdenisformule is ook niet als zodanig kan worden teruggenomen. De uitspraak van 1905 was een compromisformule, gegeven om de consciëntiën (‘gewetens’, MV) gerust te stellen. Wie die uitspraak op de keper beschouwt, haar woord voor woord en onderdeel voor onderdeel kritisch bekijkt, die ontdekt al heel spoedig, dat zij leidt aan innerlijke tegenstrijdigheid. Terwijl immers in het rapport, dat door de desbetreffende commissie werd ingediend, gezegd wordt dat de synode over de in geding zijnde geschillen geen definitieve uitspraak kan of

mag doen. De bedoeling is dus niet geweest een bindende belijdenisuitspraak te geven. De uitspraak is dan ook in de jaren na 1905 meer dan eens bestreden, zonder dat iemand daarover lastig gevallen werd. Ook was er reeds in 1907 een kandidaat die op zijn classicaal examen verklaarde het niet met 1905 eens te zijn en die niettemin werd toegelaten. De gemoederen zijn in 1905 tot rust gebracht en later hoorde men zelden of nooit van de toen gedane uitspraak. De synode van 1939/1942 heeft echter een onderdeeltje van 1905 naar voren gehaald en sterk geaccentueerd en dat als bindende leer opgelegd waaraan ieder zich had te houden. Op zijn minst moest beloofd worden dat men niets zou leren hetgeen o.a. daarmee in strijd kwam. Toen werd het dus officieel kerkelijke leer. In de vrijmaking is deze binding verworpen. En in 1946 heeft Groningen daaraan nog toegevoegd dat we ook 1905 niet meer voor onze rekening nemen, ook niet als pacificatieformule.

Dat mocht dus voor de Chr. Gereformeerden wel voldoende zijn. Toch zijn zij daarmee niet tevreden. En daarom geloof ik, dat de bezwaren draaien om hoe en wat vandaag praktisch geleerd wordt. Ds. Doornbos heeft gelijk, wanneer hij zegt, dat we niet maar moeten vragen: wat zijn uw belijdenisgeschriften? doch dat we ook hierop moeten letten of er praktisch is *bewaring* van de belijdenis. Ook de Hervormde Kerk heeft de drie formulieren van enigheid als belijdenis, maar praktisch hebben die formulieren daar geen geldende betekenis. En nu kunnen we ten opzichte van de Chr. Gereformeerden wel zeggen: We hebben dezelfde belijdenis, maar dat wil nog niet zeggen dat we ook waarachtig één zijn.

Een zeer belangrijk verschil tussen de Chr. Gereformeerden en ons ligt in de prediking. Deze zaak is in het contact tussen wederzijdse deputaten ook aan de orde geweest. In het kort verslag van de tweede samenspreking staat: In Chr. Geref. kringen is men niet rustig t.a.v. de voorstelling, die in de prediking gegeven wordt over de toeëigening des heils. Men is bevreesd, dat daarbij, zonder dat men het wil, het Remonstrantisme wordt binnengehaald. Er wordt bezwaar gemaakt tegen deze voorstelling: hier is het Woord van God, zondaar, neem dat Woord aan, en klaar is Kees Zo wordt tekort gedaan aan het soevereine werk van Gods genade en ’t werk van de Heilige Geest uitgeschakeld.

Door onze deputaten is naar voren gebracht, dat een voorstelling als door de Chr. Gereformeerden gewraakt, bij ons in de prediking niet gegeven wordt, en is gewezen op Zondag 7 van de Heidelbergse Catechismus, waar gesproken wordt van aannemen van de weldaden van Christus.

En dan komen de Chr. Geref. met de vraag: Hoe is naar uw gevoelen de gang, geloof-wedergeboorte of wedergeboorte-geloof? Zij voegen daaraan toe: De eis van geloof moet worden gepredikt, maar dat is niet het eerste.

Hieruit kan m.i. afgeleid worden dat de Chr. Geref. de volgorde aldus stellen: eerst wedergeboorte en dan geloof. Waaruit dan natuurlijk voortkomt dat zij de eis van het geloof verzwakken door te zeggen: voordat u kunt geloven, moet u eerst wedergeboren worden en dat is een daad van de Heilige Geest. En dan ligt de conclusie voor de hand: Ik kan de eis van het geloof rustig naast mij neerleggen totdat het de Heilige Geest believen mag mij te wederbaren.

Hier treedt m.i. naar voren een confessioneel verschil met de Chr. Geref., want art. 24 van de NGB zegt: Wij geloven, dat dit waarachtig geloof, in de mens gewerkt zijnde door het gehoor van het Woord van God en de werking van de Heilige Geest, hem wederbaart en maakt tot een nieuwe mens. Dus eerst geloof en dan wedergeboorte.

Met al hun strijd tegen het zgn. Kuyperianisme zitten de Chr. Gereformeerden heel sterk vast aan één van de opvattingen van Kuyper, die we nu juist niet moeten vasthouden.

Het contact met de Christelijke Gereformeerden (1)

Hieronder het begin van een artikelenserie uit 1951 over het contact met de Christelijke Gereformeerden.

In “De Reformatie” van 9 dec. 1950 is gepubliceerd de correspondentie, gevoerd tussen deputaten van de Gereformeerde kerken en deputaten van de Chr. Gereformeerde Kerken, alsmede een kort verslag van de gehouden mondelinge samensprekingen.

De voornaamste punten die in correspondentie en samenspreking aan de orde zijn geweest zijn: 1892, 1905, 1944 en de prediking.

In 1892 vond plaats de vereniging tussen de kerken uit de Afscheiding en die uit de Doleantie. Een deel van de Afgescheidenen kon hierin echter niet meegaan en vormde de Chr. Geref. Kerk (thanks Chr. Geref. kerken). De bezwaren, die zij tegen vereniging hadden, waren de volgende:

1. Nooit is de kerkenraad verzocht of opgedragen, de vergadering van manslidmaten in elke gemeente op te roepen, teneinde al of niet toe te stemmen in de voorwaarden van Leeuwaren (de synode van Leeuwarden ’s jaars tevoren gehouden, waar de voorwaarden voor vereniging werden vastgesteld, BJ) en de verklaring, daarvan gegeven, hetgeen toch het onvervreemdbaar recht der gemeente mag gerekend worden, omdat de vereniging **alle** gemeenten met de kerken in de Doleantie samenbindt. Wij achten daardoor de rechten der gemeente verkort.

Hierover oordeelde de synode, dat aangezien het geldt de vereniging van kerkengroepen, de gemeenteleden in hun rechten niet zijn verkort.

2. In de strijd der laatste jaren bleken de beginselen van Afscheiding en Doleantie met elkander in strijd, vooral in de beschouwing der Hervormde kerk. Indien dan niet één der twee beginselen in de verenigde kerken aan het ander zal opgeofferd worden, waarvan kan hun samenvoeging dan anders oorzaak zijn dan van twist en eindeloze verwarring?

Hierop antwoordde de synode: a. dat er verschillende wegen tot reformatie zijn; b. dat er geen grond is voor de bewering, dat eventuele vereniging oorzaak zal zijn van twist en eindeloze verwarring, vooral wanneer het gebed om de vrede van Jeruzalem toenemende is, wijl Scheiding en Doleantie, hoewel in sommige opzichten verschillende, toch hierin overeengekomen zijn, dat verbreking van de kerkelijke gemeenschap met bestuur en leden van het Ned. Herv. kerkgenootschap noodzakelijk is.

Het derde bezwaarde luidt als volgt:

3. Bezwaarlijk valt het ons, broeders! om voetstoots alle kerken in Doleantie, hoe ook ontstaan, zonder enig onderscheid voor zuivere Geref. kerken naar belijdenis en kerkorde te erkennen, ja, zelfs te erkennen al hare lidmaten, die zonder enig

kerkelijk onderzoek zich in het duplicaatboek (ledenregister, MV) lieten inschrijven (dit bezwaar hangt samen met het feit dat de Dolerende kerken, aanvankelijk alle leden der Herv. kerk beschouwden als haar leden, BJ).

Hierop antwoordde de synode dat wat geschied is krachtens de methode van Doleantie niet ongedaan kan worden gemaakt, en dat eventuele moeilijkheden ten allen tijde kunnen worden gebracht op de meerdere vergaderingen, en dat in de besluiten van Leeuwarden en ’s-Gravenhage (synodes der Afgescheidenen en der Dolerende kerken, BJ) een uitgangspunt is verkregen om tot beslissing te komen.

Het vierde bezwaar luidt als volgt:

4. Een ander bezwaar is niet ons geringste. Het is onze vaste overtuiging dat de wederkerige liefde, die toch bij elk huwelijk, ook bij dat van deze kerkengroepen, een allereerste vereiste is, maar al te veel wordt gemist, en zodanig huwelijk noodwendig bron van betreurenswaardige verwarring en tweedracht zal worden.

Hierover oordeelt de synode, dat het beeld van een huwelijk minder juist is gekozen; ten tweede dat de synode op grond van algemene en persoonlijke ervaringen de overtuiging, dat de wederkerige liefde maar al te zeer wordt gemist, niet deelt; en dat zij niet twijfelt, of de liefde zal wederzijds aanmerkelijk toenemen bij meerdere oefening van de gemeenschap der heiligen.

Tenslotte het vijfde bezwaar:

5. En eindelijk is het ons een overwegend bezwaar voor gereformeerd te erkennen, wat door voorgangeren der dolerende kerken in de laatste tijd in het publiek is uitgesproken en geleerd omtrent de wedergeboorte en de Heilige Doop.

Hierover spreekt de synode uit, dat, aangezien de vereniging geschiedt op de grondslag van eenheid in Geref. belijdenis en kerkorde, bezwaren tegen gevoelens betrekkelijk het een of ander stuk der leer steeds op bevoegde kerkelijke vergaderingen kunnen worden gebracht om aldaar beoordeeld te worden.

Aan het slot van beoordeling der bezwaren sprake de synode nog uit: Weshalve de synode, op grond van al het bovengenoemde besluit, geen gevolg te geven aan het verzoek der voornoemde broeders om thans nog niet definitief te sluiten de naar hun mening door zovelen gevreesde vereniging, maar voort te gaan met de

behandeling van de zaak der vereniging, wijl men geen kerkelijke vereniging mag weigeren om redenen, waarom men een kerkelijke vereniging niet zou mogen verbreken.

Dit alles is geciteerd uit de Acta van de Syn. der Christelijke Gereformeerde Kerk 7-17 juni 1892, welke synode op 17 juni overging in de Generale synode van de Gereformeerde kerken, waarmee de vereniging een feit werd.

In het huidig contact met de Chr. Geref. kerken is van al deze bezwaren slechts het laatstgenoemde naar voren gekomen, en daarbij speciaal de verklaring die in 1905 werd opgesteld, die wij sinds de synode van Groningen 1946 uitgesproken niet meer voor onze rekening nemen en die dus verdwenen is als kerkelijk stuk.